

UDK:347.72.031
Bibliid 1451-3188, 9 (2010)
Год IX, бр. 33–34, стр. 100–112
Изворни научни рад

др Вук РАДОВИЋ¹

ГЛАСАЊЕ АКЦИОНАРА ПРЕКО ПУНОМОЋНИКА У КОМУНИТАРНОМ ПРАВУ

ABSTRACT

In 2007, the European Community has enacted the Directive on shareholders' rights. Among many issues covered by this Directive (e.g. information prior to general meeting, right to put items on the agenda and to table draft resolutions, right to ask questions, etc.), European Commission tried to harmonize the area of proxy voting as well. The issue of proxy voting has been particularly interesting and troublesome, because of the diversity in national legal regimes. In this article the author analyzes the content of proxy voting rules contained in the Directive on shareholders' rights. The topic has been presented by answering seven fundamental questions: who can be a proxy holder, are there limitations in the number of proxies of one shareholder, are there any limitations to the number of shareholders that can be represented by a single proxy holder, whether it is allowed to restrict shareholders' right to vote via proxy, what are the obligations of the proxy holder in case of voting instructions and are there formalities for proxy holder appointment, notification and revocation. For each of these questions it is analyzed whether Serbian regulation of proxy voting contained in the Law on business organizations is in accordance with community law, and in what direction it can be improved.

Key words: Shareholder, proxy, Directive on shareholders' rights, voting instructions, public limited company, Law on Business Organisations, harmonisation.

I) СВРХА

У циљу промовисања потребе за већим присуством акционара на скупштинским седницама и нужношћу коришћења модерних технолошких достигнућа приликом остваривања права гласа, све се учесталије говори о

---

¹ Доцент, Правни факултет, Београд.

либерализацији правила која се односе на обавезно физичко присуство акционара на седницама скупштине. Као основно се поставља следеће питање: како омогућити акционарима који нису у прилици да присуствују седници скупштине акционарског друштва да учествују у расправи и гласају? Одговор на постављено питање је пронађен у развоју три права акционара: право гласања преко пуномоћника, право гласања писаним путем и право гласања електронским путем.² У сва три случаја је реч о омогућавању акционарима да гласају у одсуству (енгл. *voting in absentia*), јер акционари могу да гласају о појединим тачкама дневног реда без присуства на седницама. За разлику од гласања писаним и електронским путем, који су се као нови правни институти развили последњих неколико година, право акционара да гласа преко пуномоћника је одавно препознато као право обухваћено правом учествовања у расправи и гласања на седницама скупштине акционарског друштва. Међутим, конкретна правила о начину остваривања овог права се разликују међу националним законодавствима, како међу државама чланицама ЕУ, тако и другим државама. Оваква ситуација је постала сметња за даљи развој јединственог тржишта ЕУ, због чега је Европска комисија интензивирала активности у правцу хармонизације ове области. Увођењем јединствених правила о гласању преко пуномоћника се желе постићи бројни циљеви, међу којима се посебно издвајају: модернизација овог начина гласања, поједностављивање и смањивање ограничења гласања преко пуномоћника, уједначавање националних решења, подстицање и олакшавање прекограничног гласања, као и спречавање могућих злоупотреба. Због тога не чуди да је ЕУ пронашла свој интерес у делимичном уређивању ове материје. Како је ово питање већ уређено у праву Србије, неспорно је да ће комунитарна решења имати значајан утицај и на обликовање наших решења *de lege ferenda*.

II) МЕРЕ ЕУ

Европска комисија је 2004. и 2005. године објавила два консултативна документа под називом „Унапређење одговарајућег режима за права

---

² Према неким ауторима, као посебан начин гласања акционара у одсуству треба издвојити и гласање преко депозитара (најчешће депозитне банке), који има правни основ у уговору о депоновању серијских хартија од вредности са гласачким правима. Види: Henry Hansmann, Reinier Kraakman, “Agency Problems and Legal Strategies”, у: Reinier R. Kraakman, Paul Davies, Henry Hansmann, Gerard Hertig, Klaus J. Hopt, Hideki Kanda, Edward B. Rock (eds.), *The Anatomy of Corporate Law – A Comparative and Functional Approach*, Oxford University Press, 2005, p. 42.

акционара“ (*Fostering an Appropriate Regime for Shareholders' Rights*), у којима је објавила своју намеру да предложи доношење нове директиве која би уређивала материју права акционара.³ Коначно, 2007. године је донета Директива о вршењу одређених права акционара у котираним друштвима (*Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies, Official Journal L 184* од 14.7.2007. године, даље у тексту: Директива о вршењу права акционара). Међу бројним питањима уређеним овом Директивом, прописана су и одређена правила везана за гласање акционара преко пуномоћника.⁴ На тај начин је ЕУ покушала да неке препоруке добре праксе корпоративног управљања у вези са гласањем преко пуномоћника инкорпорише у текст Директиве. Међутим, и поред чињенице да су Директивом уређени значајни аспекти гласања акционара преко пуномоћника, бројна питања или нису дотакнута (на пример, последице непоступања пуномоћника по гласачким инструкцијама акционара, начин гласања пуномоћника у случају непостојања гласачких инструкција) или је њихова разрада препуштена националним законодавствима (на пример, ограничења вршења права гласа преко пуномоћника). На тај начин је Директива о вршењу права акционара поставила оквир унутар кога национална законодавства могу да прилагоде комунитарна правила сопственим приликама и интересима. У исто време, велики степен слободе који је остављен државама чланицама може имати негативан утицај на циљеве хармонизације правила о гласању преко пуномоћника, јер ће бројна питања и даље бити разнолико уређена у националним законодавствима, што значи да ова материја неће бити уједначена и потпуно хармонизована. У сваком случају, од регулативе гласања преко пуномоћника прописане Директивом о вршењу права акционара се очекује да оствари одређене помаке у правцу делимичне хармонизације ове области.

III) САДРЖАЈ

Директива о вршењу права акционара је детаљно или оквирно уредила седам питања у вези са гласањем акционара преко пуномоћника:

³ Доступно на адреси: http://europa.eu.int/comm/internal_market/company/shareholders/index_en.htm. О критици уређивања права акционара на нивоу ЕУ директивом више види: Mathias M. Sims, "The Case Against Harmonisation of Shareholder Rights", *European Business Organization Law Review*, бр. 6/2005, pp. 539-552.

⁴ За приказ основних решења Директиве о вршењу права акционара више види: Тајјана Јевремовић Петровић, „Директива о правима акционара“, *Европско законодавство*, бр. 23-24/2008, стр. 47-50.

својство пуномоћника, трајање пуномоћја, број пуномоћника једног акционара, број заступаних акционара једног пуномоћника, ограничења вршења права гласа преко пуномоћника, обавезе пуномоћника у случају постојања гласачких инструкција и форму пуномоћја.

Ко може бити пуномоћник?

Директива о вршењу права акционара је заузела принципијелан став у прилог најширег могућег круга пуномоћника, прописујући да пуномоћници могу бити сва физичка и правна лица. Државе чланице морају да ставе ван снаге све одредбе којима ограничавају или дају право друштвима да ограниче могућност лица да буду пуномоћници. Једини дозвољен изузетак је онај који се тиче правне и пословне способности. Ограничења способности једног лица да буде пуномоћник је на различите уређено међу државама чланицама ЕУ. У Великој Британији постоји слобода избора пуномоћника,⁵ а исто правило је прихваћено и у Немачкој након измена Акцијског закона, којим је укинута забрана да чланови управе буду пуномоћници.⁶ Супротно приказаним системима, где постоји слобода избора пуномоћника, у Француској се пуномоћје може дати само другом акционару или супружнику,⁷ док у Италији пуномоћник може да заступа само мали проценат акцијског капитала.⁸ Посебан проблем је и могућност акционарских друштава у многим државама да интерним актима ограниче круг лица која могу бити пуномоћници.⁹ Из наведеног се види да је широко постављен појам

---

⁵ Британски Компанијски закон (*Companies Act*, даље у фуснотама: СА) из 2006. године, чл. 324(1).

⁶ Закон о акцијама на име и олакшању вршења права гласа (*Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (Namensaktiengesetz – NaStraG)* из 2000. године, чл. 13(б).

⁷ Француски Трговински законик (*Code de Commerce*, даље у фуснотама: СС) из 1978. године, чл. L 225-106. О разлозима за увођење оваквог ограничења и његовој критици више види: Yves Guyon, *Droit des affaires, Tome 1: Droit commercial général et Société*, 12e édition, Paris, 2003, pp. 306-307.

⁸ Традиционална италијанска решења о гласању преко пуномоћника су веома рестриктивна. Више видети: Piergaetano Marchetti, Giuseppe Carcano, Federico Ghezzi, "Italy", у: Theodor Baums, Eddy Wymeersch (eds.), *Shareholder Voting Rights and Practices in Europe and the United States*, Kluwer Law International, 1999, pp. 171-172.

⁹ Jean Nicolas Druey, "General Report", у: Theodor Baums, Eddy Wymeersch (eds.), op.cit., p. 374.

пуномоћника у Директиви о вршењу права гласа извршио значајан утицај на нека од националних законодавстава, која су била у обавези да ускладе своја законска решења.

Према Закону о облигационим односима пуномоћник може да буде физичко и правно лице.¹⁰ Закон је оставио отвореном дилему у погледу обавезе постојања пословне способности пуномоћника, а теорија у овом погледу није уједначена.¹¹ Без обзира на правац разрешења поменуте дилеме, ове одредбе одговарају захтевима права ЕУ, јер се могу уклопити у дозвољени изузетак. Према Закону о привредним друштвима пуномоћници за акционаре запослене у друштву и повезана лица не могу бити директор, чланови управног одбора, чланови извршног одбора и контролни акционари.¹² Одредба је императивне природе и не може се искључити интерним актима друштва.¹³ Поред законског искључења одређених лица из круга потенцијалних пуномоћника, право акционарских друштава Србије не забрањује да акционарско друштво установи претпоставке које мора да испуњава неко лице да би могло да буде пуномоћник (на пример, држављанство, стручна спрема, својство акционара, и сл.). Према ставу теорије, нема препрека да се статутом предвиде ограничења у том погледу.¹⁴ Како је Директива о вршењу права гласа акционара изричита у погледу забране сужавања круга могућих пуномоћника акционара, приказане одредбе Закона о привредним друштвима нису у складу са комунитарним правом.

---

¹⁰ „Закон о облигационим односима“ (*Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85 и 45/89, даље у фуснотама: ЗОО), чл. 89(3).

¹¹ Једна група аутора заступа становиште по коме пуномоћник мора имати потпуну пословну способност (види: Драгољуб Стојановић, у: Слободан Перовић (уредник), *Коментар Закона о облигационим односима*, I књига, Савремена администрација, Београд, 1995, стр. 192), док друга група аутора сматра да је довољно постојање делимичне пословне способности (види: Владимир Јовановић, у: Борислав Т. Благојевић, Врлета Круљ (редактори), *Коментар Закона о облигационим односима*, књига I, друго издање, Савремена администрација, 1983, стр. 295).

¹² „Закон о привредним друштвима“ (*Службени гласник РС*, бр. 125/2004, даље у фуснотама: ЗОПД), чл. 287(6).

¹³ Зоран Арсић, „Скупштина акционарског друштва“, у: Мирко Васиљевић, Вук Радовић (уредници), *Корпоративно управљање – зборник радова*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2008, стр. 36.

¹⁴ Зоран Арсић, „Скупштина акционарског друштва“, *op. cit.*, стр. 35-36.

Постоје ли ограничења у погледу трајања пуномоћја?

Директива о вршењу права акционара не ограничава рок важења пуномоћја, већ то питање препушта слободној вољи акционара и пуномоћника. У упоредној пракси су присутна разноврсна решења максималног трајања пуномоћја, а најчешће се везују за одређени период (на пример, годину дана у Данској и Шведској) или једну скупштинску седницу (на пример, Француска). Постоје и законодавства која дозвољавају да пуномоћје траје неодређено време (на пример, Немачка и Аустрија). Имајући у виду корпоративну праксу и законодавна решења држава чланица, Директива је дозволила два начина лимитирања трајања пуномоћја: за једну седницу скупштине акционарског друштва или за све седнице у одређеном периоду. Закон о привредним друштвима прописује да се пуномоћје даје по правилу за једну седницу скупштине, а важи и за поновљену седницу, при чему су разлози за понављање ирелевантни.¹⁵ Српско решење је само делимично усклађено са Директивом о вршењу права акционара. Законска претпоставка важења пуномоћја за једну седницу и евентуално поновљену седницу није у супротности са комунитарним правом. Међутим, како законом није забрањен другачији начин уређивања овог питања, може се десити да акционар и пуномоћник ограниче трајање пуномоћја на начин који се не би могао уклопити у два Директивом дозвољена начина ограничавања (на пример, да пуномоћник заступа акционара само на ванредним седницама).¹⁶

Постоје ли ограничења броја пуномоћника једног акционара?

У комунитарном праву је правило да не постоји ограничење броја пуномоћника једног акционара за једну седницу скупштине. Према томе, прихваћен је принцип по коме се право гласа везује за акцију, тј. удео у основном капиталу друштва, а не за личност акционара. Међутим, Директива о вршењу права акционара је дозволила државама чланицама да ограниче број пуномоћника једног акционара. Ограничење није могуће једино у случају када акционар своје акције држи на више рачуна хартија од вредности, јер тада он има право да за

---

¹⁵ ЗОПД, чл. 287(4).

¹⁶ Мирко Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 556.

акције на сваком од тих рачуна ангажује одвојеног пуномоћника. Директива на овај начин не прејудицира одговор на питање да ли један акционар може са својим акцијама гласати на различите начине, већ то препушта државама чланицама, које имају слободу да уведу или задрже правило о забрани акционара да различито гласају са својим акцијама. У српском праву је предвиђено да акционар може да гласа лично или преко једног пуномоћника.¹⁷ Ову одредбу треба разумети на следећи начин: акционар не може право гласа по неким акцијама вршити преко једног пуномоћника, а право гласа по другим акцијама преко другог пуномоћника. Ово правило је одраз схватања по коме се право гласа везује за личност акционара, а не за акцију. *Pro futuro* би за Србију био прихватљив став по коме право гласа и право учествовања у раду скупштине треба везати за удео у друштву, а не за личност акционара.¹⁸ Премда се *de lege lata* српско решење може уклопити у изузетак који дозвољава Директива, чини се да би дозвољавање вршења права гласа преко више пуномоћника пре било у складу са модерним тенденцијама. Српска регулатива броја пуномоћника није усклађена са комунитарним правом у делу у коме се акционарима који своје акције држе на више рачуна не омогућава да именују већи број пуномоћника.

Постоје ли ограничења броја заступаних акционара једног пуномоћника?

Комунитарно право не предвиђа ограничења броја заступаних акционара једног пуномоћника. Наиме, једно лице може да буде пуномоћник већег броја акционара, при чему државе чланице не могу у том погледу ограничавати број заступаних акционара. Када једно лице добије пуномоћје од већег броја акционара, меродавно право мора да му омогући да гласа одвојено за сваког акционара, тј. да за акционаре које заступа гласа различито. На овај начин Директива о вршењу права акционара омогућава пуномоћницима који заступају већи број акционара да начин свог учествовања у скупштини прилагоде интересима и евентуално инструкцијама сваког појединог акционара.

---

¹⁷ ЗОПД, чл. 287(1).

¹⁸ Према неким ауторима постојеће решење даје основ за прихватање оваквог става, при чему ограничење од једног пуномоћника важи за појединачну акцију. Види: Зоран Арсић, „Вршење права гласа преко пуномоћника”, *Право и привреда*, бр. 5-8/2007, стр. 75.

Српско право акционарских друштава не садржи забрану по којој једно лице не може да заступа већи број акционара, као и да то лице не може да гласа одвојено за сваког од заступаних акционара. Ако се пође од принципа по коме је дозвољено све што није забрањено, може се извести закључак о допуштености овакве праксе у Србији. Међутим, пропоручљиво би било прописати изричиту норму о могућности различитог гласања пуномоћника који заступа већи број акционара, јер би постојеће решење могло бити тумачено и на другачије начине, супротне комунитарном праву.

Да ли је дозвољено увођење других ограничења вршења права гласа преко пуномоћника?

Ако се изузму ограничења о којима је већ било речи (ко не може бити пуномоћник, временско ограничење пуномоћја и ограничење броја пуномоћника једног акционара), Директива о вршењу права акционара не дозвољава државама чланицама да ограничавају, односно да допусте акционарским друштвима да ограничавају вршење акционарских права преко пуномоћника, осим ако та ограничења немају за циљ да спрече или умање потенцијалан конфликт интереса између пуномоћника и акционара. У том смислу се могу издвојити три значајна правила, која државе чланице морају да имају у виду приликом законског регулисања ове материје.

а) Циљ ограничења треба да буде ублажавање или отклањање конфликта интереса пуномоћника и акционара, тако што ће се пуномоћник наметањем одређених радњи и обавеза натерати да поступа у интересу акционара кога заступа. Овако формулисан циљ је одраз жеље за спречавањем могућих злоупотреба од стране пуномоћника.

б) Директива је изричито навела неколико најзначајнијих односа код којих постоји већа вероватноћа постојања сукоба интереса.¹⁹ Односи наведени у Директиви су минимални, а државе чланице могу и за друге односе претпоставити постојање сукоба интереса пуномоћника и акционара.

---

¹⁹ Према Директиви о вршењу права акционара, сукоб интереса је посебно актуелан у случају када је пуномоћник: а) контролни акционар друштва или зависно друштво контролног акционара; б) члан управног, извршног или надзорног одбора друштва, контролног акционара друштва или зависног друштва контролног акционара; в) запослен или ревизор друштва, контролног акционара или зависног друштва контролног акционара; г) у породичним односима са физичким лицима наведеним у претходним ставовима (чл. 10(3)).

в) Државе чланице могу различитим мерама да одговоре на постојање потенцијалног сукоба интереса пуномоћника и акционара. Како би се спречило размимоилажење и разнородност законодавних решења у погледу могућих начина разрешења сукоба интереса, Директива о вршењу права акционара је ограничила слободу држава чланица, тако што је прописала само три могућа ограничења остваривања права гласа акционара преко пуномоћника: обавезу обавештавања, обавезу постојања гласачких инструкција и забрану преноса пуномоћја.

Обавеза обавештавања – државе чланице могу да пропишу обавезу пуномоћника да открије одређене чињенице које могу бити релевантне акционару приликом процене ризика да ли ће пуномоћник вршити радње у његовом интересу или ће следити неки други интерес (на пример, пуномоћник треба да обавести акционара о чињеници да је запослен у друштву у коме треба да остварује право гласа).

Обавеза постојања гласачких инструкција – државама чланицама је дозвољено да ограниче или искључе гласање преко пуномоћника у случају да не постоје посебне инструкције за сваку одлуку о којој пуномоћник треба да гласа у име акционара.

Забрана преноса пуномоћја – државе чланице могу да ограниче или забране пренос пуномоћја на друга лица. Овим правилом се не могу онемогућити пуномоћници са својством правног лица да права из пуномоћја остварују преко чланова својих органа управе или запослених.

Државе чланице могу да одлуче да не уведу ниједно, да уведу нека или сва прописана ограничења. У српском праву није препознат проблем потенцијалног сукоба интереса пуномоћника и акционара у одређеним ситуацијама, те не постоје ни посебна ограничења уведена у циљу његовог разрешења. Премда Директива о вршењу права акционара не обавезује државе чланице да уведу ограничења у случају постојања потенцијалног конфликта интереса пуномоћника и акционара, три допуштена ограничења се чине разумним, и *de lege ferenda* треба размислити о њиховом увођењу у право акционарских друштава Србије.

Какве су обавезе пуномоћника у случају постојања гласачких инструкција?

У случају да акционар да налоге и упутства пуномоћнику за коришћење права гласа, Директива о вршењу права акционара

прописује три обавезе пуномоћника, од којих је прва императивног, а друге две опционог карактера. Оне се састоје и следећем:²⁰

- прво, пуномоћник је обавезан да гласа у складу са инструкцијама добијеним од стране акционара;
- друго, пуномоћник је дужан да води евиденцију свих гласачких инструкција добијених у одређеном законом дефинисаном минималном периоду; и
- треће, на захтев акционара пуномоћник је у обавези да потврди да је гласао у складу са добијеним гласачким инструкцијама.

Следеће опсервације се могу истаћи у погледу приказаног уређења гласачких инструкција акционара у праву ЕУ:

- Директива не намеће никакве обавезе акционарским друштвима да утврђују у којој мери пуномоћник гласа у складу са налозима и упутствима акционара;²¹
- последице непоступања по гласачким инструкцијама су у потпуности препуштене националној регулативи;
- Директива о вршењу права акционара уређује само гласачке инструкције, а ван њеног оквира остају налози и упутства за учешће пуномоћника у скупштинској расправи;
- Директивом није обухваћен начин гласања пуномоћника у случају непостојања гласачких инструкција;
- не постоје одредбе о накнадном давању, односно промени раније датих упутстава и налога.

Српска регулатива гласачких инструкција и других упутстава и налога датих пуномоћницима у великој мери превазилази минималне стандарде постављене Директивом о вршењу права акционара.²² Осим питања уређених Директивом, регулисана су и друга питања од значаја за давање упутстава и налога пуномоћницима. Од две приказане опционе одредбе Директиве једна није прихваћена у српском праву. Наиме, пуномоћник нема обавезу да води евиденцију добијених гласачких инструкција. Чини се да би било оправдано размишљати у

---

²⁰ Директива о вршењу права акционара, чл. 10(3).

²¹ Директива о вршењу права акционара, преамбула, рецитал 10.

²² ЗОПД, чл. 287(5,8,9,10); Кодекс корпоративног управљања Привредне коморе Србије (*Службени гласник РС*, бр. 1/2006, даље у фуснотама: Кодекс КУ), чл. 61-62.

правцу увођења такве обавезе. Са друге стране, пуномоћник је у обавези да обавести акционара о гласању у скупштини. Према томе, захтев акционара није предуслов за активирање ове обавезе пуномоћника, јер она постоји у сваком случају када постоје гласачке инструкције.

Постоји ли посебна форма давања пуномоћја?

Традиционално се за пуномоћје захтевала писмена форма. Међутим, почетком XXI века највећи број законодавстава је обавезно писмено пуномоћје допунило и неким видом дигиталног еквивалента (на пример, *e-mail*, факс, и сл.).²³ Електронско давање пуномоћја је створило низ проблема који се данас везују за право електронске трговине, а махом се односе на аутентификацију давања пуномоћја и обавештавање друштва о идентитету пуномоћника.²⁴ Начин давања пуномоћја треба да буде тако установљен да не обесхрабрује, већ да олакшава и подстиче коришћење гласања преко пуномоћника. Прописивање формалних захтева је дозвољено само ако је то нужно и потребно.²⁵ Овакву линију размишљања прати и Директива о вршењу права акционара, јер давање и опозив пуномоћја не оптерећује формалностима. Наиме, државе чланице су дужне да дозволе акционарима давање и опозив пуномоћја електронским путем, а друштва су у додатној обавези да обезбеде својим акционарима барем један ефикасан начин обавештавања друштва о датом или опозваном пуномоћју електронским путем. У циљу спречавања евентуалних злоупотреба, право ЕУ установљава само један формални услов за давање и опозив пуномоћја, обавештавања акционарског друштва о томе, односно давање гласачких инструкција, а он се односи на обавезну писменост. Ван овог захтева државе чланице могу увести и друге формалне услове, али само уколико су неопходни да би се обезбедило утврђивање идентитета акционара и пуномоћника, или да би се обезбедила могућност провере садржине датих гласачких инструкција.

²³ Dirk Zetzsche, "Virtual Shareholders Meetings and the European Shareholder Rights Directive – Challenges and Opportunities", 2007, доступно на адреси: <http://ssrn.com/abstract=998429>, p. 33.

²⁴ Elizabeth Boros, "Virtual Shareholders Meetings", *Duke Law and Technology Review*, бр. 8/2004, p. 2.

²⁵ Stefan Grundmann, *European Company Law – Organization, Finance and Capital Markets*, Intersentia, 2007, p. 257.

Сви додатни формални услови морају бити пропорционални циљевима који се желе постићи. Српско право прихвата могућност давања пуномоћја електронским путем.²⁶ Основна одступања од штуре регулативе комунитарног права се састоје у следећем:

- оснивачким актом или статутом друштва може се омогућити акционарима да дају пуномоћја и електронским путем, што значи да је у Србији ово право акционарских друштава, а не право акционара;
- у српском праву није прописана обавеза друштва да понуди својим акционарима барем један начин електронског обавештавања о ангажовању пуномоћника; и,
- у српском праву није предвиђена могућност опозива пуномоћја електронским путем, већ то може бити учињено само достављањем писмена акционарском друштву или личним присуством на седници скупштине.

IV) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Државе чланице су имале обавезу да правила о гласању преко пуномоћника прописана Директивом о вршењу права акционара имплементирају у своја законодавства најкасније до 9. августа 2009. године. Директивом је предвиђен и један изузетак од овог крајњег рока. Наиме, државе чланице које 1. јула 2006. године познају ограничења или забрану именовања за пуномоћника члана управног, извршног или надзорног одбора друштва, контролног акционара друштва или зависног друштва контролног акционара, морају ову одредбу да ускладе са Директивом до 3. августа 2012. године.

V) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Решења Директиве о вршењу права акционара у вези са гласањем акционара преко пуномоћника су од вишеструког значаја за право Србије. Прво, одредбе Закона о привредним друштвима не уређују материју гласања преко пуномоћника на целовит и потпун начин. Нека релевантна питања нису уређена, док су друга уређена само делимично. У том погледу се одредбе Директиве о вршењу права акционара могу посматрати као путокази за комплетнију регулативу гласања преко пуномоћника у Србији. Друго, неке одредбе Закона о привредним

---

²⁶ ЗОПД, чл. 287(2); Кодекс КУ, чл. 56.

друштвима нису усклађене са одредбама Директиве. Имајући у виду политички прокламовану тежњу за учлањењем Србије у ЕУ, треба отклонити уочене неусклађености са Директивом о вршењу права гласа акционара. Треће, ако се одредбе Директиве схвате као минимални стандарди прихватљиви за 27 европских држава, њене одредбе су како из теоријског, тако и практичног угла релевантне и за Србију. Четврто, у Србији су започете активности у правцу доношења новог Закона о привредним друштвима. Имајући то у виду, треба очекивати да ће одредбе Директиве о вршењу права акционара утицати на *de lege ferenda* обликовање законских норми о гласању акционара преко пуномоћника.